

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Стрільчук Оксани Володимирівни
«Соціально-психологічні механізми формування
медіакультури у підлітків з інтернет-захопленістю»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата
психологічних наук за спеціальністю 19.00.05 –
соціальна психологія; психологія соціальної роботи

В період стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та широкої доступності до інтернету невпинно зростає інтенсивність користування різного роду мультимедіа. Така ситуація породжує проблему виникнення залежності від соціальних медіа, соціальних інтернет-мереж, месенджерів тощо. З огляду на нові виклики світового масштабу, насамперед необхідність активного використання дистанційних технологій в різних професійних та життєвих сферах, формування медіакультури населення постає як надзвичайно актуальна проблема психологічної науки. Тому представлена на захист дисертація без сумніву є своєчасним важливим дослідженням.

Тематика дисертаційної роботи відповідає пріоритетним напрямкам розвитку соціально-психологічної науки, зокрема дослідженням з проблем медіапсихології та медіаосвіти. Дисертація виконана в межах науково-дослідницької теми лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти ІСПП НАПН «Соціально-психологічні та психолого-педагогічні умови організації медіаосвіти молоді» (2014–2016 рр., державний реєстраційний номер 0114U001514), що є додатковим підтвердженням актуальності теми дослідження.

В дисертаційній роботі коректно визначено об'єкт, предмет, мету дослідження та сформульовано відповідні завдання. Представлене дослідження містить нові науково обґрунтовані результати: теоретичне обґрунтування змісту поняття інтернет-захопленості; виокремлення критеріїв стихійного та цілеспрямованого формування медіакультури підлітків з

інтернет-захопленістю; визначення соціально-психологічних механізмів формування медіакультури підлітків з інтернет-захопленістю як продуктивної, так і непродуктивної дії; розвиток положення про типи інтернет-медіакультури, на основі аналізу характеру взаємодії (споживання чи творення) та ступеню залученості до мережі (пасивна, активна, поміркована).

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретичні засади дослідження проблеми медіакультури у підлітків з інтернет-захопленістю та соціально-психологічних механізмів її формування» визначено соціально-психологічний зміст ключових понять: «інтернет-захопленість», «інтернет-медіакультура», «соціально-психологічні механізми формування медіакультури». Досліджуючи стан розробки проблеми, дисертантка здійснила ґрунтовний огляд вітчизняних та зарубіжних психологічних підходів до розуміння інтернет-захопленості, застосувала диференціальний аналіз щодо понять інтернет-залежності та інтернет-захопленості, охарактеризувала особливості формування медіакультури в підлітковому віці. Викликає науковий інтерес запропонована авторкою концептуальна модель стихійного та цілеспрямованого формування медіакультури підлітків з інтернет-захопленістю. В ході емпіричного дослідження зазначена модель була уточнена та доповнена соціально-психологічними механізмами формування медіакультури підлітків. Аналіз змісту другого розділу дисертації «Емпіричне дослідження соціально-психологічних механізмів формування медіакультури у підлітків з інтернет-захопленістю» свідчить про належний рівень кваліфікації дисертантки щодо планування, організації та проведення наукового дослідження.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка дії соціально-психологічних механізмів формування медіакультури у підлітків з інтернет-захопленістю» було використано як кількісні, так і якісні методи психологічного дослідження, що дозволило дослідниці зануритися у глибину прояву досліджуваних психологічних феноменів. В результаті здійсненого емпіричного дослідження дисертанткою виокремлено та

описано соціально-психологічні механізми формування медіакультури інтернет-захоплених підлітків: продуктивні (рефлексія, критичне сприйняття, автономізація та вольовий рівень регуляції) та непродуктивні (мимовільне сприймання, імпульсивність, зараження, навіювання, наслідування, мережева інтеріоризація, мережева ідентифікація).

Важливим практичним доробком дисертації є запропонована програма підвищення рівня прояву продуктивних механізмів для оптимізації процесу формування медіакультури підлітків. Метою запропонованої програми є експериментальна перевірка можливостей активізації типу медіакультури «помірковане споживання/творення». Авторка використовує групову та міжгрупову взаємодію як передумову створення рефлексивного середовища з метою активації продуктивних та дезактивації дії непродуктивних соціально-психологічних механізмів.

У висновках належним чином узагальнено результати проведеного теоретичного та емпіричного дослідження, окреслено перспективи подальшої розробки проблеми. Загалом проведене дослідження та його конкретні результати мають наукову новизну, теоретичну й практичну значущість.

Зміст положень автореферату відображає основні положення дисертації, його оформлення відповідає чинним вимогам.

Отже, дисертація О. В. Стрільчук є самостійним, логічним за своїм змістом і структурою, завершеним за смыслом дослідженням, виконаним на належному теоретичному та емпіричному рівні.

Водночас висловимо окремі зауваження та побажання.

1. Здійснений диференціальний аналіз понять «інтернет-захопленість» та «інтернет-залежність» потребує більш високого наукового рівня узагальнення та виокремлення критеріїв визначення інтернет-захопленості як в теоретичному, так і в методологічному контексті.

2. Більш ґрунтовної емпіричної верифікації потребують виокремлені дисертанткою соціально-психологічні механізми формування медіакультури відповідної аудиторії досліджуваних.

3. Практична значущість роботи набула би більшої виразності за умови розробки рекомендацій для батьків і вчителів щодо підвищення рівня їхньої медіакультури, оскільки саме вони є важливими агентами медіасоціалізуючого впливу на дітей. Такий підхід мав би більше превентивної сили щодо розвитку небажаних наслідків інтернет-захопленості підлітків.

4. Текст дисертації та автореферату містить стилістичні й граматичні помилки.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності є суттєвими для розвитку соціально-психологічної теорії й практики загалом, психології масової комунікації та медіапсихології зокрема.

Дисертація ««Соціально-психологічні механізми формування медіакультури у підлітків з інтернет-захопленістю» відповідає вимогам МОН України, які висуваються до кандидатських дисертацій, а її авторка, Стрільчук Оксана Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи.

Офіційний опонент:
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Навчально-наукового інституту психології
Університету економіки та права «КРОК»

Г. В. Абаніна